

NUMMER 9

Sorgens selvportræt

13. februar 2025 af [Michelle Sondrup](#)

 2

EN SAMTALE MED KÄTHE KOLLWITZ

999999

Tegner/forfatter: Rikke Villadsen

Forlag: [Fahrenheit](#)

Form: Hardcover

Vejl. pris: 299,95 kr.

Udgivelsesår: 2024

Udgivelsesland: Danmark

EN SAMTALE MED KÄTHE KOLLWITZ er en af de tegneserier, der indeholder flere fortællinger og kan læses flere gange. Den er på én gang en tilbageskuende hyldest til Käthe Kollwitz (1967-1945) og en nutidig meta-undersøgelse af

sammenhængende mellem kunsten, kroppen og døden. Men det er også et vellykket selvportræt af Rikke Villadsen.

Mødet mellem to kunstnere

Fortællingen slås an næsten som en skabelsesberetning: ”Jeg kan ikke se noget!” siger Villadsen. ”Der er ikke noget at se..” svarer Kollwitz. ”Det hele starter med døden.”

Ud af mørket vokser en samtale, der fører os gennem brudstykker af begge kunstneres liv og praksis og de tematikker, der har bragt dem sammen. Her bliver døden, kroppen og selvportrættet de centrale emner.

For helt at undgå misforståelser slår jeg lige fast: Hele dialogen er iscenesat af Villadsen selv. Den tyske kunstner, Käthe Kollwitz, døde i 1945 efter at have oplevet to verdenskrige, mistet et barn, levet et produktivt kunstnerliv og efterladt sig et imponerende antal illustrationer, trykværker, skulpturer og et eftermæle som en af Tysklands største kunstnere.

Men selvom scenerne i bogen viser et fiktivt møde, er Kollwitz alligevel til stede gennem hele tegneserien med sine egne ord, plukket fra breve og dagbogscitater, og udvalgte motiver, eller hele værker, genskabt med Villadsens blyantsstreg. De sammensatte citater kan til tider få dialogen til at virke noget stiv og unaturlig, men i tegningerne kommer Kollwitz virkelig til live. Som et åndeligt medie kalder Villadsen kunstneren frem gennem sin blyantsstreg – lidt ligesom det intime nærvær man kan opleve af en forfatter, når man sætter sin egen indre stemme på deres ord og linjer. På samme måde opstår Villadsens møde med Kollwitz her ved gentagelsen af kunstnerens streg. Tilstedeværelsen af Kollwitz i billedsiden gør, at man som læser oplever et ægte møde mellem de to.

Der sker også noget spændende med Villadsens ellers bløde og runde tegnerieudtryk. Kroppene har fået en robusthed, en tyngde og et lidt strammere udtryk. Stilen er stadig autentisk mod Villadsen – den læner sig bare mere ind i et fællesskab med Kollwitz; de muterende kroppe, knugende hænder og ansigtsudtryk med levende skygger og skraveringer.

Betegnelsen i titlen, *EN SAMTALE*, henviser altså ikke kun til dialogen i taleboblerne, men den samtale der foregår på det visuelle plan mellem Villadsen og Kollwitz. Der opstår et møde mellem forskellige kunstneriske udtryk, der låner, spejler, kommenterer og lærer af hinanden – præcis som i en samtale.

Værket fortæller os, at man kan nærme sig andre og sig selv ved at tegne oveni en andens streg. Jeg synes, det bliver et smukt og dejligt pragmatisk svar på et af de dilemmaer, som Villadsen rejser i begyndelsen af værket: *Hvordan skaber man kunst, der portrætterer mere end individet – hvordan kan selvportrættet tale til kollektivet?*

Kunsten kan bruges som et mødested, hvor vi ikke kun udtrykker os, men forbinder os og skaber samtaler med andre på tværs af tid og sted.

Tegninger der taler

Mange læsere og

skabere kan have en tendens til at lade teksten styre
handlingen, mens billederne bliver et sjovt eller æstetisk
indslag.

Men ikke her!

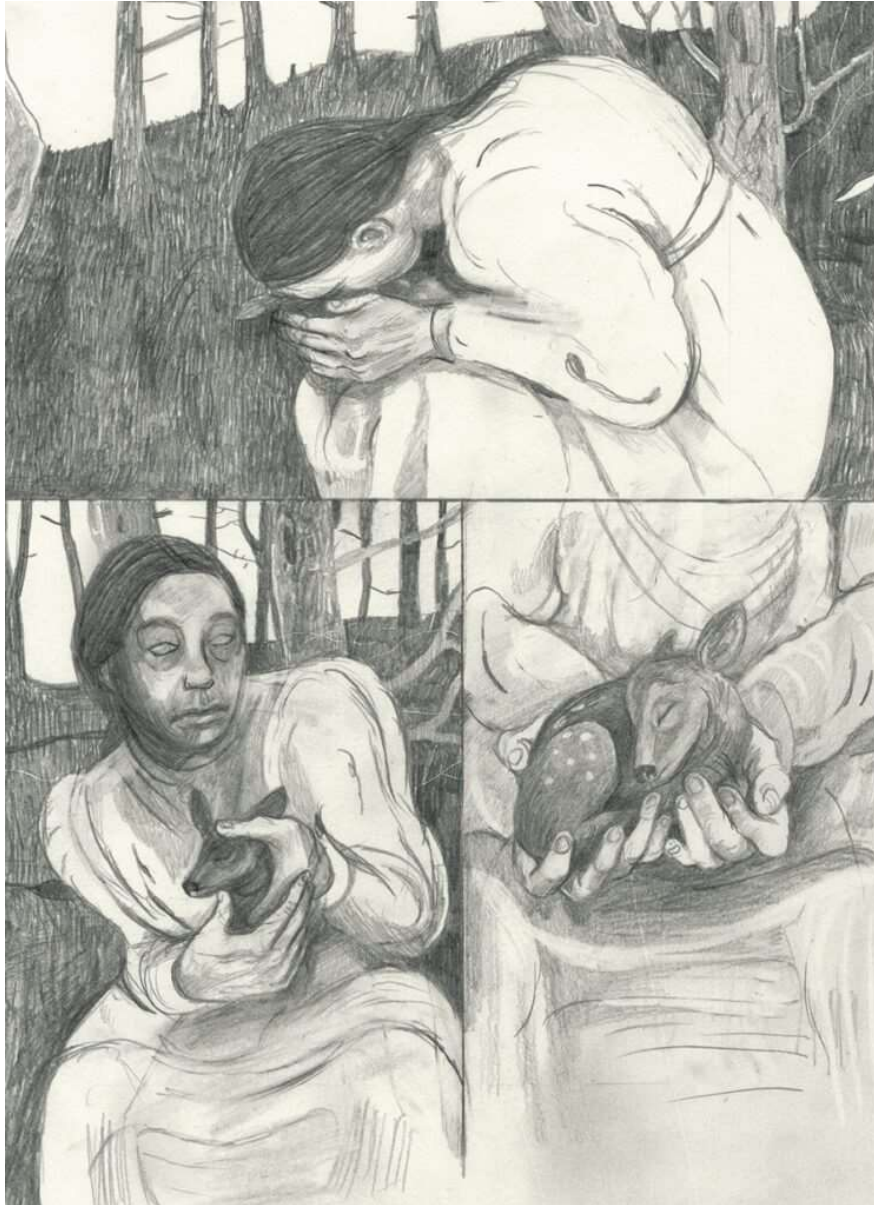
Villadsen mestrer inddragelsen af billedsiden som fortæller. Det, der sker i tegningerne, får flere gange samtalen til at stoppe op, skifte tempo eller retning. Det udfordrer vores tekstfokuserede læsevaner, for tegningerne *kræver* samme opmærksomhed og tvinger læseren til at se og virkelig aflæse billederne for at forstå scenen.

Et godt eksempel findes i bogens første kapitel, der først drives af Villadsens alter ego med en række ivrigt filosoferende spørgsmål. Her daler min interesse først, i takt med at store begreber som *patriarkatet*, *dualismen* og *livets meningsløshed* introduceres lige så hurtigt, som de efterlades igen. Men så griber billedsiden ind og giver samtalen et nyt perspektiv.

Baggrunden er blevet lys og luftig. De tunge talebobler og det klaustrofobiske selfie-format er væk. Vi befinder os i et nyt rum. Villadsen sidder nøgen i næsten hel figur. Kollwitz udbryder: "Nej, faktisk skal den der albue over på det andet knæ..." og Villadsen flytter forvirret sin albue. Kollwitz er nemlig ved at modelere hende som Rodins berømte skulptur, *Tænkeren*.

Med et helt bogstaveligt perspektivskift drejes fortællingen væk fra Villadsens flyvske talestrøm og tilbage til billedet, kroppen og kunsten. Det er her, vi skal hen, siger billedsiden og efterlader den filosoferende Villadsen i en komisk selviscenesættelse.

De kække bemærkninger, interessante referencer eller stærke argumenter foregår mindst lige så meget i tegningerne som i taleboblerne.

Villadsens vildspor

I bogen bruger Villadsen sig selv og Käthe Kollwitz til at skabe to forskellige positioner for dialogen, hvor Villadsen agerer den fortvivlede kunstner, der stiller alle spørgsmålene, mens Kollwitz ikke kun får rollen som kunstneridol og inspirationskilde, men også som den gamle vise mentor, der taler fra det hinsides.

Den spørgelystne dialog lægger sig i tråd med Villadsens tidligere tegneserier, der ofte er mere interesserede i at stille store spørgsmål, end at besvare dem. Den åbne tilgang kan give mange fordele, som større læseraktivering og flere fortolkningsmuligheder – men også nogle ulemper. Ind imellem

bliver jeg i tvivl om, hvorfor en scene er med, hvor den fører hen, og hvordan den bidrager til det større narrativ. Villadsens fortællinger antager ofte en drømmeagtig struktur, der ikke altid sætter logik eller sammenhænge forrest. Det *kan* fungere, og gør det langt hen ad vejen, men indimellem mærker jeg, at arbejdsfordelingen mellem værk og læser kommer lidt ud af balance.

Alligevel bliver de stærkeste scener sjovt nok dér, hvor Villadsen spørger i øst og Kollwitz svarer i vest. Det giver på en måde virkelig god mening, at svaret fra et spøgelsesagtigt kunstnergeni, ikke skal være alt for sammenhængende eller ligetil at forstå. Det giver mening, at hun svarer i billeder og mystiske anekdoter, som Villadsen og læseren selv må forbinde og fortolke. Og så er det også meget mere spændende!

Den åbenhed og undersøgelsestrang, vi møder i teksten, finder vi lige så vel i det visuelle udtryk og univers. Streg og opsætning skifter mellem klassiske tegneseriepaneler til løse skitser, udviskede og uafsluttede motiver. Det er et udtryk, der giver en særlig opmærksomhed og adgang til idé- og indfangelsesprocessen i tegningerne. Som læser bliver jeg mindst lige så optaget af, hvordan et motiv er tegnet og hvorfor, som hvad det forestiller. Det er et af de formidlingsvalg, der med glæde og nysgerrighed får mig til at vende tilbage til tegningerne igen og igen.

En selfie med døden

Der sker noget helt magisk, idét Villadsen tillader fortællingens fokus at dreje ind mod sig selv og tabet af sin mor. Mødet med døden, der på én gang både er en utrolig personlig og universel hændelse. Det skaber en intim forbindelse mellem Villadsen og Kollwitz, mellem læseren og værket. Jeg bliver mindet om, at kunst først og fremmest er formidling – ikke et ydrestyret projekt om at nå en specifik skole eller et særligt resultat, men mennesker der bruger forskellige motiver, materialer og medier til at udtrykke noget af dem selv.

Villadsens sanselige streger skaber en meget stærk formidling om sorg. En del af effekten ligger i tegningernes meget præcise

indfangelse af døden som en sanselig hændelse, der er meget mere konkret og fysisk, end vi helt kan holde ud. Tegningerne tvinger os til at se og være i det kropslige ubehag, meget lig Kollwitzs kunst.

Tip: Se udstillingen KÄTHER KOLLWITZ – MENSCH på SMK, der kører til og med 23. februar.

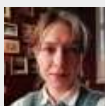
EN SAMTALE MED KÄTHER KOLLWITZ er en faglig udveksling mellem to kunstnere – men også mellem to kvinder, hvor selvportrættets forskellige aspekter diskuteres såsom selvkritikken, selfiens tid og individet sat overfor kollektivet. Her kunne bogen sagtens have lukket sig om sig selv i en fin lille kunstnerisk metasamtale målrettet en særskilt læserskare af kvindelige kunstnere, men Villadsen vil mere. Gennem kringlede narrative stier udfolder hun kapitler fra sit eget liv, der smukt forener de kunstneriske diskussioner med Kollwitzs motiver til et større billede. Et selvportræt.

9

VI ELSKER TEGNESERIER

– og vi snakker om dem på Facebook. Kom og vær med!

👉 Rikke Villadsen, Käthe Kollwitz

Michelle Sondrup

Tegneserieredaktør og -kritiker med en særlig forkærlighed for traumefortællinger og sygdomstematik. Har studeret Nordisk (BA) og Kognitiv semiotik (KA) på Aarhus Universitet. Arbejder til dagligt som tekstforfatter, bosat i Tallinn. Tegner her: @michellestegning (IG)